

НОВИ САД - На данашњи дан 1912. године започела је Кумановска битка, у којој је Прва српска армија под командом регента Александра Карађорђевића, током дводневних борби, потпуно потукла турску Вардарску армију Зеки паше, задавши пресудан ударац Турцима у Првом балканском рату. Српска Прва армија наступајући пут Овче поља задржала се на положајима северно од Куманова, очекујући долазак Треће српске армије са Косова, док се турска Вардарска армија запутила према Кумановској котлини. Дошло је до изненадног судара, који се завршио одлучном српском победом, а Турци су се повукли у неред. Најжешћи удар издржала је Дунавска дивизија првог позива пуковника Милоша Божановића, која је имала и најтеже губитке, али и одлучујућу улогу. Тријумф је силно уздигао морал српске војске и народа и био је подлога каснијих победа у Првом и Другом балканском и у Првом светском рату.

Данас је уторак, 23. октобар, 296. дан 2018. До краја године има 69 дана.

42. п.н.е. - Самоубиство је извршио римски званичник Марко Јуније Брут, један од вођа завере у којој је 44. пре нове ере убијен Гај Јулије Цезар. Брут се убио после пораза који су републиканској војсци у бици код Филипа нанеле снаге предвођене члановима Другог тријумвирата Марком Антонијем и Цезаровим посинком Октавијаном Августом.

1596 - Турска војска султана Мухамеда III поразила је код Ерлауа у Мађарској аустријске трупе надвојводе Максимилијана.

1789 - Рођен је српски новинар и публициста Димитрије Давидовић, отац српског новинарства. Напустио је студије медицине започете у Пешти и Бечу и посветио се новинарству. У Бечу је 1813. покренуо "Новине србске" у којима је био главни аутор. У Кнежевину Србију преселио се 1821. До 1829. био је секретар књаза Милоша Обреновића. Покренуо је прве дневне новине у тадашњој Кнежевини Србији "Новине србске" 1834. у Крагујевцу. Извесно време био је и министар унутрашњих послова и просвете, као и дипломата. По узору на француски и белгијски устав израдио је устав за Србију, назван касније "Сретењски" (необично либералан за тадашње прилике у Европи), усвојен у фебруару 1835. Под притиском великих сила, Аустрије, Турске и Русије, устав је суспендован. Књаз га је повукао већ у марту 1835. а Давидовић је пао у немилост. Бавио се и публицистиком и превођењем. Сахрањен је у Смедереву где је и умро 1838. Дела: "Историја народа србског", "Ђејанија к историји србскога народа", "Описаније Жиче".

1817 - Рођен је француски лексикограф и енциклопедиста Пјер Атанас Ларус, издавач "Великог светског речника XIX века" у 17 томова. Издавачка кућа "Ларус" је после његове смрти 1875. наставила издавање енциклопедијских и лексикографских дела.

1856 - Рођен је Јаша Томић, српски новинар, политичар и писац. Школовао се у родном Вршцу, Темишвару и Кечкемету. Студирао је у Бечу и Прагу, медицину и књижевност. Политичка борба одвукла га је од звршетка студија. Оснивач је групе познате као - Вршачки социјалисти. Био је уредник "Заставе" и Милетићев наследник у Српској народној слободоумној странци (од 1891. Радикална странка). На Великој народној скупштини у Новом Саду 25.11.1918. одлучно је утицао на присаједињење Војводине (тада Бачка, Банат и Барања) Краљевини Србији. Дела: "Књижевна зрнца", "Песме", "Назарени", "Слике и приповетке", "Доситеј Обрадовић", "Лепа књижевност и уметност".

1917 - Код Линевила у Француској америчке снаге су ступиле у прве борбене акције у Првом светском рату.

1917 - На седници Централног комитета Руске Социјалистичке радничке партије (бољшевика) донета је одлука о подизању оружаног устанка. Припремама и извођењем Октобарске револуције руководио је Владимир Иљич Лењин.

1927 - Рођен је Лешек Колаковски, пољски филозоф. Светски углед стекао је радовима из области историје филозофије и историје религијских идеја. Студије филозофије је завршио на Универзитету у Лођу а са катедре за филозофију Варшавског универзитета избачен је после протеста студената 1968. Од 1970. предавао је на Оксфордском универзитету, а потом и на престижним универзитетима у САД. Његова најпознатија дела су: "Главни правци марксизма", "Разговори са ђаволом" и "Култура и фетиши". Његов есеј "Тезе о нади и безнађу" био је својеврсни манифест пољских антикомуниста.

1936 - У Шпанском грађанском рату из ваздуха је први пут нападнут Мадрид. Претходно је вођа ројалистичких побуњеника генерал Франциско Франко проследио ултиматум снагама легалне републиканске владе, с позивом на предају, али је предлог одбијен.

1942 - Рођен је Мајкл Крајтон, амерички књижевник, аутор бестселера "Парк из доба Јуре" и "Сфера". По образовању лекар, прославио се романом "Андромедин сој" (1969). Поред "Парка из доба Јуре" и његовог наставка "изгубљени свет", који су постали холивудски хитови, међу његовим најпознатијим делима су романи "Конго", "Плен" и "Господар Гена". Био је један од сценариста филмова "Парк из доба јуре" и "Твистер", а за рад на ТВ серији "Ургентни центар" освојио је 1996. Еми награду. Његове књиге продате су у тиражима већим од 150 милиона широм света.

1942 - Започела је Друга битка код Ел Аламејна, нападом британске Осме армије генерала Бернарда Монтгомерија на немачко-италијанске снаге под командом генерала Ервина Ромела, које су готово уништене после 12 дана борби. Уследило је искрцавање савезника у северној Африци а снаге Сила осовине у Африци су потом сломљене.

1944 - Пребацујући се преко Дунава у тек ослобођени Београд погинуо је Иван Милутиновић, народни херој, члан Врховног штаба НОВЈ и Политбироа ЦК КПЈ.

1944 - У филипинском заливу Лејте почела је једна од највећих поморско-ваздушних битака у Другом светском рату, у којој је учествовала готово цела јапанска флота и три четвртине флоте САД. Битка је после три дана окончана тешким поразом Јапанаца који су изгубили четири носача авиона, укључујући "Мусаши".

1954 - После серије састанака у Паризу, Совјетски Савез, САД, Велика Британија и Француска одлучили су да окончају окупацију Немачке.

1956 - У Мађарској је избила антикомунистичка побуна, коју су совјетске трупе угушиле 10. новембра.

1958 - Руски писац Борис Пастернак добио је Нобелову награду за књижевност.

1961 - Бившем генералном секретару Уједињених нација Швеђанину Хјалмару Агне Дагу Хамаршелду, који је под сумњивим околностима погинуо у авиону у време конгоанске кризе, постхумно је додељена Нобелова награда за мир.

1973 - Главни северновијетнамски преговарач са Американцима у Вијетнамском рату Ле Дук То одбио је Нобелову награду за мир, коментаром да у његовој земљи није мир.

1983 - У самоубилачком нападу исламских терориста камионима напуњеним експлозивом на штаб америчких marinaца у Бејруту и оближњу зграду у којој су се налазили француски војници, убијен је 241 амерички и 58 француских војника.

1990 - Украјински председник владе Виталиј Масол принуђен је да поднесе оставку после масовних студентских протеста, поставши први совјетски функционер тог ранга који је отишао с власти под притиском јавности.

1991 - Представници 19 земаља потписали су на међународној конференцији у Паризу, у организацији УН, мировни споразум с циљем окончања 13-годишњег грађанског рата у Камбоџи.

1993 - У експлозији коју су подметнули терористи Ирске републиканске армије, у Белфасту је погинуло 10 особа.

1994 - У експлозији бомбе на једном предизборном митингу у главном граду Шри Ланке Коломбу погинуло је најмање 50 лица, укључујући опозиционог кандидата за председника Гаминија Дисанајакеа.

1998 - Израел и Палестинска ослободилачка организација су, после маратонских разговора уз посредовање САД, потписали у Вај Милсу, Мериленд, споразум.

1999 - Гувернер Илиноиса Џорџ Рајана постао је први функционер САД тог ранга који је посетио комунистичку Кубу.

2003 - Чеченски исламски терористи упали су, током представе, у московско позориште "Дубровка" уз претњу да ће подићи у ваздух и себе и око 800 присутних посетилаца уколико руске власти не обуставе војне операције у Чеченији и не повуку се из те аутономне руске републике. Приликом упада у позориште руских снага безбедности, три дана доцније, погинуло је 128 талаца и 50 терориста.

2004 - У нападу ирачких побуњеника на конвој регрута, североисточно од Багдада, убијено је 49 младих војника, припадника нових ирачких снага безбедности.

2006 - Приликом обележавања 50. годишњице мађарске револуције и устанка против совјетске владавине у Будимпести 1956. дошло је до масовних демонстрација и сукоба с полицијом. Церемонија на Кошутовом тргу, свечане седнице парламента и полагање венаца на гроб Имре Нађа остале су у сенци масовних нереда. Приликом демонстрација украден је тенк "Т-34", музејски примерак.

2011 - У разорном земљотресу јачине 7,2 степени Рихтерове скале, који је погодио југоисточну Турску провинцију Ван, до темеља је срушено око 2.000 зграда а погинуле су 523 особе док је 1.650 повређено.

(Танјуг)

